

INFORMAATIOVAIKUTTAMISEN KÄSITTEITÄ

Sisällysluettelo

Käsitekaavioluettelo.....	3
Sanaston rakenne ja merkinnät.....	4
Käsitteet, määritelmät ja termit.....	4
Sanaston rakenne.....	4
Termitietueen rakenne.....	4
Käsitekaavioiden tulkinta.....	7
1 Informaatiovaikuttamisen käsitteitä.....	8
Englanninkielinen hakemisto / English index.....	10
Suomenkielinen hakemisto.....	11

Käsitekaavioluettelo

Käsitekaavio 1. Informaatiovaikuttaminen.....	9
---	---

Sanaston rakenne ja merkinnät

Käsitteet, määritelmät ja termit

Sanaston lähtökohtana on ollut luotettavien määritelmien, käsitejärjestelmien ja termisuositusten tuottaminen. Siksi sanasto on laadittu systemaattisesti, terminologisten periaatteiden ja menetelmien mukaisesti, jotka on määritelty ISO/TC 37:n (International Organization for Standardization/Technical Committee 37 Language and terminology) laatimissa kansainvälisissä standardeissa.

Terminologiselle sanastotyölle on ominaista käsitekeskeisyys. Siinä missä sanakirjat tarkastelevat sanoja ja niiden merkityksiä, terminologisten sanastojen lähtökohtana ovat käsitteet ja niiden väliset suhteet.

Käsitteet ovat ihmisen mielessään muodostamia ajatusmalleja, jotka vastaavat tiettyjä todellisuuden kohteita, niin sanottuja tarkoitteita. **Tarkoitteilla** on erilaisia ominaisuuksia. Näistä ominaisuuksista muodostettuja ajatusmalleja kutsutaan käsitepiirteiksi. Käsitteen sisältö muodostuu joukosta erilaisia käsitepiirteitä, joista olennaiset ja erottavat kuvataan **määritelmän** avulla. Terminologiset määritelmät on kirjoitettu sellaiseen muotoon, että niiden avulla voidaan tunnistaa kunkin käsitteen paikka käsitejärjestelmässä. **Termit** puolestaan ovat käsitteiden nimityksiä, joiden avulla voidaan lyhyesti viitata käsitteen koko sisältöön.

Sanaston rakenne

Aakkosellinen hakemisto löytyy sanaston lopusta. Siinä käytetty numerointi viittaa käsitteen numeroon sanastossa. Hakemistoon on poimittu suositettavien ja hylättävien termien lisäksi muita hakusanoja, jotka liittyvät läheisesti tiettyyn käsitteeseen. Muut hakusanat viittaavat siihen käsitteeseen ja sen numeroon, jonka yhteydessä kyseistä termiä käsitellään.

Termitietueen rakenne

Käsitteet on esitetty sekä numeroituina termitietueina että käsitejärjestelmiä kuvaavina kaavioina. Käsitekaaviot ja termitietueet on tarkoitettu toisiaan tukeviksi esitysmuodoiksi. Kaikki sanaston käsitteet eivät ole mukana kaavioissa.

Termitietueessa käsitteelle annetaan ensin **termit**. Jos käsite on määritelty, termien jälkeen seuraa **määritelmä** ja mahdolliset määritelmää täydentävät lisätiedot eli **huomautukset**. Käsitteet on numeroitu juoksevasti. Seuraavalla sivulla on esimerkkinä käsitettä *informaatioturvallisuus* käsittelevä termitietue ja merkintöjen selitykset:

Termitietueen merkintä	Merkinnän selitys
1	käsitteen numero
informaatioturvallisuus	suomenkieliset termit; suositettava termi ensimmäisenä ja sen jälkeen sallittavat synonyymit
en information security	englanninkieliset vastineet
tila, jossa informaatioympäristön uhkat ja riskit ovat hallittavissa	määritelmä; alkaa pienellä kirjaimella, ei pistettä lopussa
<p>Informaatioympäristö koostuu informaatiosta ja informaatiojärjestelmistä sekä informaatiota tuottavista, hyödyntävistä ja vastaanottavista ihmisistä ja organisaatioista.</p> <p>Informaatioturvallisuutta edistävät muun muassa vahva demokratia, väestön hyvä koulutus ja medialukutaito, avoin ja moniääninen kansalaiskeskustelu, sananvapaus, tiedon saatavuus sekä riippumaton media.</p> <p>Informaatioturvallisuus on osa kokonaisturvallisuutta, jota edistetään viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyöllä.</p> <p>Kybertoimintaympäristön rakenteet, tapahtumat ja teknologinen kehitys vaikuttavat keskeisesti informaatioturvallisuuteen.</p>	huomautus; normaali virke, erotettu määritelmästä sisennyksellä; antaa lisätietoa käsitteestä, esimerkkejä, tietoa termien käytöstä yms.
Käsitekaavio: Informaatiovaikuttaminen	viittaus käsitekaavioon, jossa käsite esiintyy

Kooste kaikista käsitteiden yhteydessä sanasto-osuudessa käytetyistä merkintätavoista:

Termitietueen merkintä	Merkinnän selitys
lihavointi	suomenkieliset termit; suositettava termi ensimmäisenä ja sen jälkeen sallittavat synonyymit
<i>kursivoitu linkki</i>	(määritelmässä tai huomautuksessa) kursivoitu termi viittaa sanastossa määriteltyyn käsitteeseen; termi toimii sähköisessä versiossa linkkinä
kursivoimaton linkki	(määritelmässä tai huomautuksessa) teksti toimii linkkinä sanaston ulkopuoliseen kohteeseen
(1)	(suluissa oleva numero termin perässä) homonyymi; sanastossa on useita kirjoitusasultaan samanlaisia termejä, joilla on eri merkitys, esim. information operations (1) ja information operation (2)
en	englanninkieliset vastineet
<i>pl</i>	termiä käytetään monikkomuotoisena
Käsitekaavio:	viittaus yhteen tai useampaan käsitekaavioon, jossa käsite esiintyy; käsitekaavion nimi toimii sähköisessä versiossa linkkinä

Käsittekaavioiden tulkinta

Käsittekaaviot havainnollistavat käsitteiden välisiä suhteita ja auttavat hahmottamaan kokonaisuuksia. Sanastossa esiintyy terminologisia käsitesuhteita, joita on kuvattu UML:n (Unified Modeling Language) mukaisilla merkintätavoilla (ks. ISO 24156-1 Graphic notations for concept modelling in terminology work and its relationship with UML – Part 1: Guidelines for using UML notation in terminology work). Seuraavan sivun kaaviossa on annettu esimerkkejä käsitesuhteiden kuvaamisesta.

Käsitteen merkitseminen kaavioon

- sanasto-osuudesta käsitteen tiedoista on poimittu kaavioon käsitteen numero, ensimmäinen suositettava termi ja määritelmä

Hierarkkinen suhde (kolmioon päättyvä viiva \rightarrow)

- vallitsee laajemman yläkäsitteen ja sitä suppeamman alakäsitteen välillä
- alakäsite sisältää kaikki yläkäsitteen piirteet sekä vähintään yhden lisäpiirteen, mutta sitä vastaa suppeampi joukko tarkoitteita kuin yläkäsitettä
- alakäsite voidaan ajatella yläkäsitteen erikoistapaukseksi
- kolmion kärki osoittaa yläkäsitteeseen

Koostumussuhde (vinoneliöön päättyvä viiva \diamond)

- alakäsitteet ovat osia yläkäsitteenä olevasta kokonaisuudesta
- yläkäsitteen piirteet eivät sisälly alakäsitteeseen kuten hierarkkisessa käsitejärjestelmässä
- vinoneliö kiinnittyy yläkäsitteeseen

Assosiatiivinen suhde (viiva ilman symbolia)

- käsitesuhde, jota ei voida luokitella hierarkkiseksi eikä koostumussuhteeksi (esim. ajalliset, paikalliset, toiminnalliset, välineelliset sekä alkuperään ja syntyyn liittyvät suhteet)
- assosiatiivisen suhteen tyyppi käy yleensä ilmi määritelmän kielellisestä muodosta

Täydentävä tieto (katkoviiva - - -)

- katkoviivoilla merkitään käsitesuhteet, jotka eivät käy ilmi määritelmien sanamuodoista
- katkoviivoilla kuvatut käsitesuhteet täydentävät määritelmiä ja tukevat käsitteiden ymmärtämistä
- katkoviivalla voidaan merkitä niin hierarkkinen suhde, koostumussuhde kuin assosiatiivinen suhdekin

1 Informaatiovaikuttamisen käsitteitä

1

informaatio turvallisuus

en information security

tila, jossa informaatioympäristön uhkat ja riskit ovat hallittavissa

Informaatioympäristö koostuu informaatiosta ja informaatiojärjestelmistä sekä informaatiota tuottavista, hyödyntävistä ja vastaanottavista ihmisistä ja organisaatioista.

Informaatio turvallisuutta edistävät muun muassa vahva demokratia, väestön hyvä koulutus ja medialukutaito, avoin ja moniääninen kansalaiskeskustelu, sananvapaus, tiedon saatavuus sekä riippumaton media.

Informaatio turvallisuus on osa kokonaisturvallisuutta, jota edistetään viranomaisten, elinkeinoelämän, järjestöjen ja kansalaisten yhteistyöllä.

Kybertoimintaympäristön rakenteet, tapahtumat ja teknologinen kehitys vaikuttavat keskeisesti informaatio turvallisuuteen.

Käsittekaavio: [Informaatiovaikuttaminen](#)

2

informaatio vaikuttaminen; vihamielinen informaatio vaikuttaminen

en influencing through information; information influencing; information influence activities; information operations *pl* (1)

kohteelle haitallinen toiminta, jossa informaatiota tuottamalla, muokkaamalla tai sen saatavuutta rajoittamalla pyritään vaikuttamaan kohteen käsityksiin tai toimintaan

Viranomaiset tarkastelevat erityisesti informaatio vaikuttamisen vaikutuksia yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin. Informaatio vaikuttaminen voi vaikuttaa yhteiskunnan toimintakykyyn joko suoraan tai välillisesti.

Informaation tuottamisen ajatellaan kattavan myös ne fyysisen ympäristön teot, joiden tarkoitus on informaatio vaikuttaminen. Esimerkiksi ilmatilaloukkaus voi olla tällainen teko. Normaali kansalaiskeskustelu ei ole informaatio vaikuttamista.

Informaatio vaikuttamisen toteuttaja voi olla valtiollinen tai ei-valtiollinen toimija. Nämä toimijat hyödyntävät usein myös yksilöitä, jotka toimivat tietoisesti tai tiedostamattaan informaatio vaikuttamisen välineinä.

Informaatio vaikuttamisen yhteydessä puhutaan usein mis-, dis- ja malinformaatiosta. Misinformaatio on väärää tai harhaanjohtavaa tietoa, jota sen levittäjä luulee todenmukaiseksi. Disinformaatio puolestaan tarkoittaa tarkoituksellisesti valheellista tai vääristettyä tietoa, jonka levittäjä pyrkii vaikuttamaan tiedon vastaanottajiin. Malinformaatiolla tarkoitetaan puolestaan todenmukaista tietoa, jota käytetään vahingoittamaan yksilöä, yhteisöä tai valtiota. Esimerkiksi henkilötietojen luvaton jakaminen verkossa on malinformaation levittämistä.

Englanninkielisten termien käyttö ei ole vakiintunut. Anglosaksisessa maailmassa myös informaatio vaikuttamisesta käytetään laajasti termejä "information warfare" ja "information war", mutta Suomessa pyritään yleensä tekemään ero sodankäynnin ja vaikuttamisen välillä.

Käsittekaavio: [Informaatiovaikuttaminen](#)

3

informaatio vaikuttamiselta suojautuminen

en countering influencing through information; countering information influence activities

jatkuva, ennaltaehkäisevä toiminta, jolla heikennetään [informaatio vaikuttamisen](#) vaikutuksia

Informaatio vaikuttamiselta suojautumista edistävät yhteiskunnan rakenteet, kuten vahva demokratia, väestön hyvä koulutus ja medialukutaito, avoin yhteiskunnallinen keskustelu, sananvapaus, tiedon saatavuus sekä riippumaton media.

Informaatio vaikuttamiselta suojaudutaan erilaisilla toimilla viranomaisten, elinkeinoelämän ja erityisesti median, järjestöjen ja kansalaisten toimesta. Näitä toimia ovat esimerkiksi strateginen viestintä, valheellisten väitteiden kumoaminen sekä informaatio vaikuttamista tekevien tahojen tunnistaminen ja tilanteesta riippuen niiden tarkoituksperien avaaminen julkisuudessa.

Ks. myös käsite informaatio puolustus [Valtioneuvoston puolustus selonteossa \(Valtioneuvoston julkaisu 2021:78\)](#).

Käsittekaavio: [Informaatiovaikuttaminen](#)

4

informaatio-operaatio

en information operation (2)

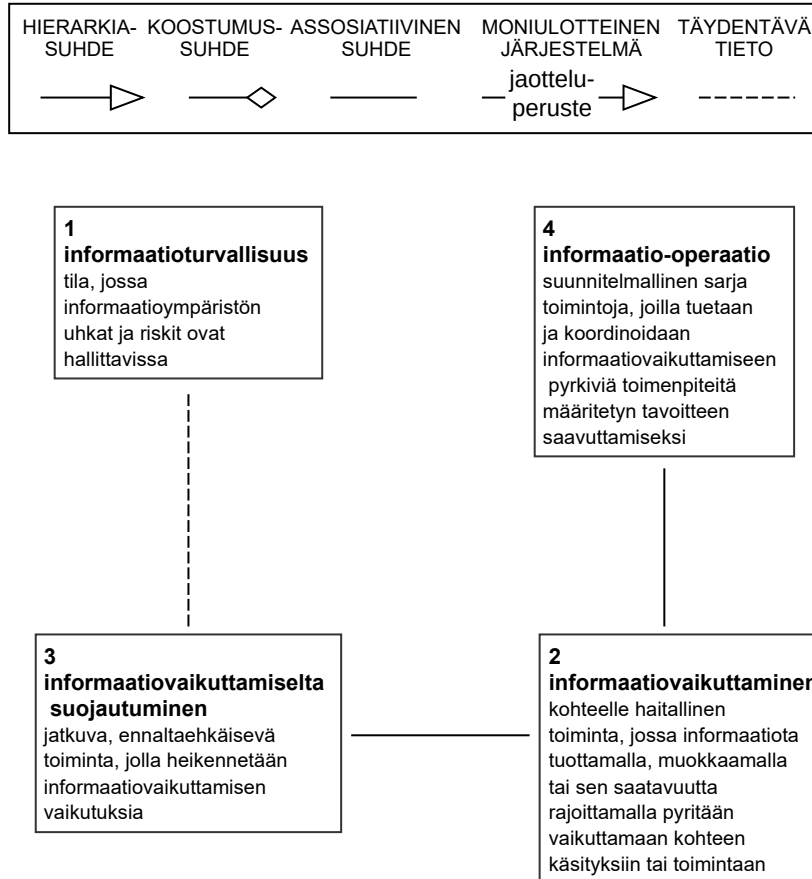
suunnitelmallinen sarja toimintoja, joilla tuetaan ja koordinoidaan *informaatiovaikuttamiseen* pyrkiviä toimenpiteitä määritetyn tavoitteen saavuttamiseksi

Informaatio-operaatioita voidaan käyttää osana laajempaa vaikuttamista.

Englanninkielistä termiä käytetään usein monikkumuodossa.

Kyberturvallisuuden sanastossa (TSK 52) käsite informaatio-operaatio on määritelty kyberturvallisuuden näkökulmasta.

Käsitekaavio: [Informaatiovaikuttaminen](#)

Käsitekaavio 1. Informaatiovaikuttaminen.

Englanninkielinen hakemisto / English index

Numbers in the index refer to the term record numbers.

countering influencing through information	3	information influencing	2
countering information influence activities	3	information operation (2)	4
influencing through information	2	information operations (1)	2
information influence activities	2	information security	1

Suomenkielinen hakemisto

Hakemiston numerot viittaavat termitietueneroihin.

disinformaatio; ks. informaatiovaikuttaminen.....	2	informaatiovaikuttamiselta suojautuminen	3
informaatio-operaatio	4	malinformaatio; ks. informaatiovaikuttaminen.....	2
informaatioturvallisuus	1	misinformaatio; ks. informaatiovaikuttaminen.....	2
informaatiovaikuttaminen	2	vihamielinen informaatiovaikuttaminen	2